

Tarih Yazımında Bir Ek Kaynak : Yazma Eserlerdeki Haricî Kayıtlar (Köprülüler’le Bağlantılı Yazma Eserlerden Örnekler)

Tufan Kara

Osmanlı yazma eserlerinde fihrist, ithaf, dua, beddua, lanet, telif, kitâbet, ferağ, istinsah, rivâyet, semâ, icâzet, mukâbele, reddâde, tarih, rakam ve temellük gibi çeşitli haricî (paratextuel) kayıtlar bulunur. Farklı türden bilgiler ihtiva eden bu metin dışı kayıtları sistematik bir şekilde değerlendirmek son zamanlarda hem Batı’da hem de Türkiye’de revaçta olan yeni bir yaklaşımdır. Kitaba sonradan düşülen hârici notların tespit, tarif ve tasnifi yoluyla elde edilecek malzeme tarih yazımında ek bir kaynak sunmaktadır.

1678 yılında Osmanlı Devleti'nde resmi olarak kurulan ilk müstakil kütüphane olarak ortaya çıkan Köprülü Kütüphanesi bir nümune teşkil etmiş, kütüphane ve koleksiyon oluşturma işi, Köprülü sülalesinde - bir yandan Fâzıl Mustafa Paşa ve torunları Nûman Paşa ve Abdullah Paşa ile diğer bir yandan da Merzifonlu Kara Mustafa Paşa gibi Köprülülerin damatları ve yine Amcazadeleri Hüseyin gibi akrabaları yoluyla - devam ettirilmiş ve bir gelenek halini almıştır. Ayrıca Köprülüler kurdukları kütüphanelere kitap vakfetmekle yetinmemişler, çeşitli alanlarda eserler telif ve istinsah etmişler, birçok ilim adamına ve şairlere hâmilik ederek teliflere ve istinsahlara da vesile olmuşlardır. Köprülü’lerin kurdukları kütüphaneler içerisinde en eski ve en gözde koleksiyon olan Fâzıl Ahmet Paşa Koleksiyonu’nda korunan bin altı yüzü aşkın yazma kitabın bir çoğunda haricî notlar bulunmaktadır. Bu hâricî kayıtlar, Köprülü Mehmed Paşa, Köprülü Fazıl Ahmed Paşa ve Köprülü Fazıl Mustafa Paşa’nın hayatları hakkında önemli bilgiler verebilecek mahiyettedir.

Bu bağlamda, “Tarih Yazımında Bir Ek Kaynak : Yazma Eserlerdeki Haricî Kayıtlar” başlıklı bu bildiride Köprülü’lerle irtibatlı bir kısım yazma eserde bulunan haricî kayıtlardan yola çıkılarak Köprülü ailesinin ve Köprülü kütüphanesinin tarihinin ve yine içindeki yazmaların serüveninin yazımında istifade edilebilecek bazen özgün bazen de tamamlayıcı bilgiler elde edilebileceği örneklerle gösterilecektir.